

Gårdsnytt

Enebybergs Gårds Förening

2/2023

**Fira Midsommar på
Enebybergs Gård**

Ordföranden har ordet

Efter en härlig men kylig vår fylld av aktiviteter kom värmen. Många var uppe i ottan den söndag som vi fågelskådade under en fin vandring med kunnige Tryggve Engdahl och hans medhjälpare. Vi har också hunnit med en flytt från byggboden vid Enebybergs Gård till fina nya lokaler i Träffpunkten vilket vi firade med en hejdundrande storbandsspelning med Nacka Big Band - fantastiskt och roligt att så många kunde vara med.

Tyvärr lägger oron för kriget i Ukraina och dess följder sordin på våren och sommaren liksom förra året. Det osäkra läget och följderna av kriget ger en ökad vikt åt beredskap och att var och en ser till att vara förberedd. Var och en medborgare förväntas se till att kunna klara sig med bland annat vatten och förnödenheter i en vecka. Mer information om medborgarberedskap finns på Danderyds kommuns hemsida <https://www.danderyd.se/kommun-och-politik/trygg-och-saker/krisberedskap-i-danderyds-kommun/hemberedskap/>

I sommar blir det förstås åter härligt midsommarfirande på Enebybergs gård. Dans med folkdanslaget, lekar för barnen och fika väntar. Av säkerhetsskäl har kommunen skaffat en ny stång som vi klär dagen innan midsommarafton, se nästa sida. Jag vill också slå ett slag för vår skördefest i gårdens park i september. Väl mött i sommar!

Andreas Tidström, Styrelseordförande EGF

Enebybergs Gårds Förening och Gårdsnytt

Enebybergs Gårds Förening
c/o Andreas Tidström
Breda vägen 9
182 49 Enebyberg
www.enebyberg.com
info@enebyberg.com | 0734 34 56 43
Bankgiro 529-2792

Kalendarium

- 22/6 kl. 10.00 Vi samlas för att klä midsommarstängen – ta gärna med blommor
23/6 kl. 12.00 Midsommarfest – dansen börjar kl. 13
3/9 kl. 13.00 Trädgårdsfest, mer info kommer

Ansvarig utgivare: Andreas Tidström
Redaktör: Catrin Tidström
Grafisk form: Oscar Gezelius
Tryck: Stockholms Lito Grafiska, Danderyd
Bilder: Föreningens arkiv samt Catrin Tidström där inte annat är angivet

Fira Midsommar på Enebybergs Gård

Torsdagen den 22 juni

Dagen innan midsommarafton klär vi stängen kl. 10.00 Varmt välkomna till Enebybergs gård för att klä stängen. Ta gärna med midsommarblomster.

Midsommarafton fredagen den 23 juni

kl 12.00 Samling

kl 13.00 Danderyds folkdanslag och orkester anländer och stämmer upp till traditionsenlig dans kring stängen. Därefter blir det lekar för barnen, fiskdamm och möjligheter att sitta ner med fika eller bara njuta av sommaren.

Obligatorisk grindslant 100 kr för en enskild person och 150 kr för en familj betalas med swisch vid entrén.

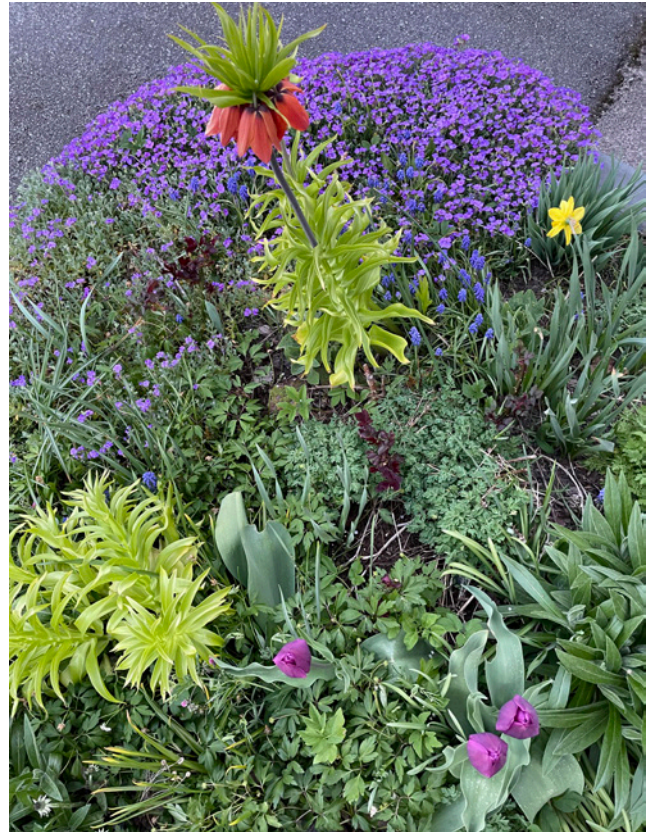
Du kan också passa på att bli medlem i gårdsföreningen och få unika möjligheter till information om kultur och festligheter.

Ta gärna cykel eller gå hit – parkeringsplatserna är få och många vill delta. Från Enebytorget är det en kort promenad. Ta med eget fika/picnic eller utnyttja möjligheterna att köpa förtäring och dricka av Triften AB.

Den gamla stängen reses för hand sista gången midsommar 2022

OBS! Egen alkohol får inte medtas med anledning av alkohollagstiftningen.

Trädgårdsfest vid Enebybergs Gård

Kl 13.00 söndagen den 3 september hälsar vi er välkomna till en trädgårdsfest i odlingens tecken. Bland annat blir det möjligheter att byta/dela skörd, växter och perenner. Vi utbyter kunskaper med experter, bland annat från vår biodlarförening, en lokal trädgårdsmaskinfirma och trädgårdskunniga från Skansen. Mer information om detta kommer att finnas på hemsidan och annonseras närmare i höst.

Bildtävling i trädgårdsstaden

Har du en vacker trädgård? Eller en särskilt fin växt? Skicka in en bild till info@enebyberg.com senast den 10 augusti. Tio bidrag väljs ut för att illustrera trädgårdarna i Enebyberg i nästa nummer av Gårdsnytt.

Invignings- fest

En hejdundrande invigning av våra nya lokaler gick av stapeln den 7 maj. Taket lyfte och publiken i den fullsatta kyrkolokalen jublade när Nacka Big Band rev av sina härliga låtar. Sångaren Leif Olsen höjde stämningen ytterligare med sånger ur Frank Sinatras repertoar där han gled fram i en effektfull svart paljettkavaj.

Fågelskådning

Tryggve Engdahl och hans medhjälpare förde oss ut i Enebybergs skogar i arla morgonstunden den 16 april för att lära oss mer om fågellåt. Efter en kylig morgon var det härligt att samlas kring en god frukost på gården.

HÄNT I ENEBYBERG

Brand i Enebyberg

På påskafton den 8 april brann förskolan Enebo på Möjavägen ner till grunden. Ingen skadades men huset, där det drivits förskola sedan 1980-talet, totalförstördes och därmed stod förskolan utan lokaler. Orsaken till branden är oklar. Barnen har blivit erbjudna plats i andra förskolor i kommunen.

1769

ÅRET DÅ HISTORIEN OM ENEBYBERGS GÅRD BÖRJADE

Det var år 1769 som Anders Jonasson Berg den 23 oktober köpte en av de tre gårdar, Wästergården, som då fanns i det som han kallade för Enebyberg. Han ägde ett bryggeri på Norrmalm i Stockholm. Det var nog lönande för alla drack enorma mängder svagt öl, 2-3 volymprocent, eftersom vattnet inte var så rent och maten var ju salt. Anders Jonasson Berg köpte marken för 1000 daler kopparmynt och började bygga ett envåningshus. Han bodde aldrig själv i huset men hans brorsdotter, jungfrun Anna Lisa Berg, var skriven där från 1770. En ny huvudbyggnad uppfördes 1775.

I Sverige har vi länge haft god ordning på folkräkningen. Befolkningsstatistik började på 1700-talet samlas i tabeller och vi har världens äldsta löpande nationella befolkningsstatistik. Detta blev möjligt eftersom från 1752 alla sockenpräster ålades att lämna utdrag ur kyrkböckerna till det som 1769 blev en egen myndighet, Kungliga Tabellkommissionen. Uppgiften var att hålla reda på hur många som bodde i Sverige, var de bodde och vad de livnärde sig på. Tabellkommissionen blev 1858 Statistiska centralbyrån. Sverige är det enda land, tillsammans med Finland, som har en sammanhängande befolkningsstatistik för så långt tillbaka i tiden.

Sveriges befolkning var omkring år 1769 cirka 1,8 miljoner. Åren runt 1769 föddes få barn och många människor dog. Endast omkring 5 procent av svenskarerna blev 80 år. Klimatet var kallt och torrt vilket ledde till missväxt. Smittkoppor härjade och drabbade särskilt barn under nio år. Man försökte bekämpa smittkoporna med så kallad variolisation, som innebar att man gjorde en rispa på en frisk person (läs barn) och injicerade var från en person som var sjuk i smittkoppor. Tanken var att en liten mängd virus skulle ge en mild sjukdom. Gustav III blev år 1769 varioliserad. Detta sätt att vaccinera var farligt och den behandlade fick en smittsam sjukdom men metoden hade utvecklats sedan många hundra år. Dödligheten av variolisation var 1–2 procent medan dödligheten i smittkoppor var 20–30 procent. Edward Jenner, som föddes 1749, började långt senare vaccinera barn mot den lindriga sjukdomen kokoppor, vilket ju lett till att smittkoppor utrotats.

Tiden 1719–1772 är känd under namnet Frihetstiden och landet regerades av två partier som tävlade om makten; Hattar och Mössor, vilka var oense om mycket. Mössorna önskade en försiktig utrikespolitik medan hattarna, som var adelns parti, önskade revansch efter

att Sverige år 1743 hade förlorat kriget mot Ryssland. Ibland ersattes kungens namnteckning med en namnstämpel men det fungerade dåligt för ämbetsverken godtog inte gärna de stämplade dokumenten. Mössorna var för sparsamhet men det tröttnade folk på och året 1769 förlorade mössorna makten till Hattarna. Båda partierna beslutade om överflödsförordningar.

På historiesajten.se kan man läsa mycket om överflödsförordningar. Åren 1766 till 1777 tillkom ett stort antal förordningar som förbjöd många utländska varor som kaffe, te och vissa likörer och så fick man inte importera desserter. Merkantilismen gällde, alltså att sälja för mer till andra länder än vad man köpte för från dem.

Livet för Anders Jonasson Berg påverkades kanske mest av två intressanta påbud; kaffeförbudet 1757 och brännvinsfrågan. Kaffe var populärt. Man kan ju tycka att en så populär alkoholfri dryck borde uppmuntras istället men det var ju dyrt att köpa kaffe från utlandet. Vid riksdagen 1769–1770 hade hattarna makten i riksdagen. Anders Jonasson Berg kunde glädja sig åt att just 1769 upphävdes kaffeförbudet. Gustav III upphävde under sin tid, 1771–1792, alla överflödsförordningar, men många, som kaffeförbudet, återkom efter hans död.

Sedan långt tillbaka i tiden hade man ju själv, kvinnorna, bränt brännvin hemma på gården. I landet fanns på 1700-talet omkring 170 000 brännvinspannor för husbehovsbränning. Män började med en sup till frukost och så blev det omkring 30 cl brännvin varje dag.

Eva Ekeblad blev som första kvinna någonsin invald i Kungliga vetenskapsakademien. Det var år 1748 då hon var 24 år. Hennes största bidrag till mänskligheten var att uppfinna en metod att bränna brännvin av potatis. Ändå användes mycket säd till brännvin och därför beslagtogs år 1756 hela 80 000 husbehovspannor vid ett tillfälligt hembränningsförbud. Bönderna måste lämna pannorna i tiondebodarna vid kyrkorna.

I tiondebodarna lämnades annars tiondet, det vill säga en slags skatt som upptogs för kyrkor, präster och de fattiga. Missnöjet med hembränningsförbudet var stort hos allmänheten som beförde att sjukdomar skulle få ökad spridning eftersom brännvin ansågs hälsosamt mot nästan alla sjukdomar. Hembränningsförbudet upphävdes 1760.

När Anders Berg bebyggde sitt tomt tänkte han säkert där bränna brännvin, men sannolikt inte av potatis för han köpte inte bara en krog vid Vallentunavägen utan dessutom en väderkvarn nära det som nu är Eneby torg. År 1772 beslutade emellertid Gustav III att endast staten skulle få bränna brännvin. Skälet var omsorg om statens ekonomi, det handlade inte om att begränsa drickandet. Anders Jonasson Berg sålde mark och hus året 1776 för 58 000 daler kopparmynt.

Det finns mer att berätta men vi sparar det till en annan gång.

För innehåll och fakta i artikeln svarar artikelförfattarna Marie Hartman med benäget bistånd av Ebba Hermelin, Ingrid Bråfelt och Monika Wall.

Foto: Carl Johan Gezelius

Enebybergs Gårds Förening, EGF, är en hembygdsförening i Danderyds kommun. Föreningen verkar för bevarandet av Enebybergs gård, som byggdes omkring år 1770. I samarbete med Danderyds kommun verkar EGF för att främja användningen av gården som samlingsplats för kulturella aktiviteter och för att fördjupa den sociala gemenskapen mellan invånarna i Danderyd. Föreningen verkar också för bevarande av det kulturella arvet inom hembygden.

Föreningen anordnar gårdsfester och har gett ut skrifter om gårdens och bygdens historia. Vi har en aktiv bildgrupp som gärna tar emot historiska bilder. Alla medlemmar är välkomna att bidra med idéer till aktiviteter eller artiklar i föreningens tidning, Gårdsnytt. Redaktör är Catrin Tidström, catrin.tidstrom@gmail.com. Föreningen behöver också funktionärer för att hjälpa till vid fester och för att dela ut Gårdsnytt. Vill du bli funktionär kontakta ulla.wikander50@gmail.com.

Bli medlem!

Stöd våra fina aktiviteter, tipsa om nya, var med och plundra gran eller klä midsommarstång:
Ett familjemedlemskap för hela året kostar bara 150 kr (100 kr för enskild medlem).
Betala till Bankgiro 529-2792, eller Swish 123 618 95 26

Glöm inte ange namn, adress och e-postadress, så att du kan fortsätta att få denna fina informationsskrift och andra utskick. Du kanske har betalat men har bytt adress eller e-postadress?
Meddela ändringen till: info@enebyberg.com

Skanna gärna här med Swish-appen:

ENEBYBERGS GÅRDS FÖRENING

www.enebyberg.com